

ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИИ BLOCKCHAIN В СТРАХОВАНИИ

Аннотация. В статье рассмотрены возможности, перспективы и риски применения технологии blockchain в страховании, на основе SWOT-анализа исследованы преимущества и недостатки процесса инвестирования свободных средств страховщика в криптовалюты. Определены основные препятствия использования технологии blockchain и криптовалют в страховом бизнесе.

Ключевые слова: Технология blockchain, страхование, криптовалюты, Bitcoin, инновационные продукты, SWOT-анализ, оцифровка информации, цифровая экономика.

POSSIBILITIES FOR THE USE OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY IN INSURANCE

Summary. The possibilities, perspectives and risks of application of blockchain technology in insurance are considered in the paper, on the basis of SWOT analysis, the advantages and disadvantages of the process of investing the insurer's free funds in cryptocurrencies are explored. Outlined the main obstacles to the use of blockchain technology and cryptocurrencies in the insurance business.

Key words: Blockchain technology, insurance, cryptocurrency, bitcoin, innovative products, SWOT analysis, digitization, digital economy.

УДК 330.322

Назаренко Ю. О.

аспірант

Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості

Nazarenko Y. O.

Postgraduate of the

IPC DSZU

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Анотація. У статті досліджено теоретичні проблеми розвитку людського капіталу. Окреслено особливості соціально-економічних аспектів формування людського капіталу в сучасних умовах.

Ключові слова: людський капітал, інвестиції, інвестування, інвестиційне забезпечення, рівні інвестицій.

Вступ та постановка проблеми. Спрямування економічної політики України на поступове досягнення інноваційних рис економіки може бути реалізоване завдяки постійному у часі й інтенсивному за характером нагромадженню людського капіталу, прискорена реалізація якого можлива через інвестування. Визначне місце серед інвесторів у людський капітал належить державі, яка за рахунок коштів державного бюджету здійснює інвестування в освіту (шкільну, вищу), наукову діяльність і дослідження, охорону здоров'я населення тощо. Проте аналіз тенденцій державного інвестування у людський капітал протягом останніх років дає змогу дійти висновку про його недостатність, що свідчить про актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий напрям у світовій економічній думці, що розвиває систему поглядів, нових підходів у концепції «людського капіталу», перебуває і нині на стадії пошуку. Біля витоків теорії людського капіталу стояли такі визначні зарубіжні класики економічної думки, як Дж. Міль, В. Петті, Д. Рікардо, А. Сміт, І. Фішер, К. Маркс. Визнання людини як особливого виду капіталу у 60-ті роки ХХ століття пов'язано з іменем Т. Шульца, Г. Беккера, Дж. Кендрика, М. Блауга. Нова теорія здобула багато прихильників і наукове визнання, тому у 1992 році американському економісту, професору Гарі Беккеру за значний внесок у розроблення і популяризацію ідеї теорії людського капіталу присуджено Нобелівську премію [3, с. 287–288].

Розвитку теорії людського капіталу, дослідженню його соціально-економічних аспектів присвячені роботи вітчизняних учених, таких як В.В. Близнюк, Д.П. Богиня, О.А. Грішнова [2], Я.М. Дудкевич, В.І. Куценко, О.М. Левченко [6], Д.П. Мельничук [7], Е.В. Прушківська [8], Г.І. Євтушенко та ін.

Метою статті є дослідження проблем теоретичних засад людського капіталу та ролі інвестицій у нього.

Результати дослідження. Сучасний стан розвитку світової економіки характеризується посиленням ролі людського чинника у її розвитку. На відміну від індустріального етапу розвитку національної і світової економіки, в нинішніх умовах вперше розглядається фактор економічного розвитку та ефективний засіб підвищення добробуту і зменшення соціально-економічної нерівності. Носієм і джерелом ключового фактора виробництва є людина.

За таких обставин особливої ваги набувають питання інвестиційного забезпечення людського капіталу, без якого неможливе підвищення рівня конкурентоспроможності як окремого працівника, так і підприємства та національної економіки загалом.

Характерною рисою людського капіталу як економічної категорії є її міждисциплінарний характер, тому її дослідження відбувається у межах соціології, економічної теорії та культурології.

Сучасні погляди на людину як носія людського капіталу характеризуються визнанням її здібностей у повному

розумінні слова як капіталу, тобто цінності, яка приносить дохід, маючи яскраво виражену специфіку, без урахування якої потенціал людини не може використаним і реалізованим. Ця специфіка полягає у визнанні елементів індивідуального в людській природі, у задатках, поведінці, потребах, бажаннях людини, що опосередковують співвідношення капіталовкладень і результатів [8, с. 17–24].

Слід зазначити, що тематиці людського капіталу присвячено багато публікацій як зарубіжних так і вітчизняних учених. Так, у роботі О.А. Грішної детально аналізується сутність та відмінність таких понять, як робоча сила, трудові ресурси, людський фактор, трудовий потенціал. Ці поняття мають загальний об'єкт – людину як фактор виробництва. Проте їх зміст відображає певну еволюцію в оцінці ролі і місця людини в економічній системі суспільства.

На думку О.А. Грішної, є дві основні причини виникнення інтересу до поняття «людський капітал». По-перше, це загальна закономірність розвитку сучасної науки, яка виявляється в концентрації уваги вчених на дослідженні проблем людини. По-друге, це визнання того факту, що активізація творчих потенцій людини, розвиток висококваліфікованої робочої сили є найефективнішим способом досягнення економічного зростання. Людський капітал є «найціннішим ресурсом, набагато важливішим, ніж природні ресурси або накопичене багатство. Саме людський капітал, а не виробничі запаси, є каменем конкurentоспроможності, економічного зростання й ефективності» [2, с. 118–119].

На рубежі 90-х років ХХ століття почався активний процес формування так званої нової економіки, або економіки, заснованої на знаннях. Її відміною рисою є прискорений розвиток нематеріальної сфери і нематеріального середовища господарської діяльності. Знання, а не матеріальний капітал, стають основним економічним ресурсом, що визначає конкurentоспроможність будь-якої організації [3, с. 52].

У практичному сенсі теорія людського капіталу дає змогу із загальних позицій вивчати багато явищ ринкових відносин, виявити ефективність вкладених у людський фактор фінансових коштів [7, с. 54].

Сучасний економічний розвиток потребує переосмислення наявних теоретичних основ концепції людського капіталу, що викликає необхідність аналізу складників людського капіталу, що відображають специфіку використання сукупності творчих здібностей людини як активів її капіталу. Роль людського капіталу в сучасних економічних процесах, на відміну від попередніх, зростає, що проявляється як зміни у структурі людської діяльності. Водночас людський капітал демонструє значущість широкого спектру творчих здібностей працівників для економічного розвитку, на відміну від попередніх етапів господарювання, коли використовувалася переважно фізична праця. У зв'язку зі швидким технологічним розвитком, що зумовив інтелектуальну насиченість виробничого процесу на усіх рівнях, відбулася актуалізація інтелектуального складника людського потенціалу.

Аналізуючи процеси, що відбуваються у межах трансформаційної економіки, дуже важливо осмислювати людський капітал як цілісне відображення специфічних ресурсів людини і фундаментальну основу для виділення та функціонування інтелектуального, культурного і соціального капіталів, адже саме це сприяє визнанню необхідності інвестування у повноцінний розвиток потенціалу людини, не допускаючи відхилень у той чи інший бік. Людський капітал має за своїми якісними і кількісними характеристиками стати адекватним господарській системі соціально-ринкового типу. Але важливою особливістю трансформаційного суспільства є те, що наявне господар-

ське середовище не сприяє інтенсивному формуванню та використанню сукупного людського капіталу, що негативно позначається на його накопиченні та зумовлює його недостатню частку у національному багатстві [7, с. 82–88].

Отже, під людським капіталом ми розуміємо сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людиною певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, який цілеспрямовано використовується в тій чи іншій сфері суспільного виробництва, сприяє зростанню продуктивності праці і завдяки цьому впливає на зростання доходів заробітків його власника та національної економіки.

Водночас слід підкреслити, що:

- людський капітал – це не просто сукупність зазначених характеристик, а саме сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений певний запас здоров'я, знань, умінь, навичок, здібностей, мотивацій;
- людський капітал – це такий запас здоров'я, знань, навичок, умінь, здібностей, мотивацій, який доцільно використовувється для одержання корисного результату і сприяє зростанню продуктивності праці;
- використання людського капіталу закономірно приводить до зростання заробітків (доходів) його власника;
- зростання доходів стимулює інвестиції в людський капітал, що стає причиною подальшого підвищення добробуту.

Характерною особливістю інвестування в людський капітал є те, що людина – не лише об'єкт інвестування, а і його мета. Так, розвиток і розширення освітніх, інтелектуальних, інформаційних, організаційних, управлінських, мотиваційних ресурсів, погляд на людину як на головний, визначальний і якісно невичерпний чинник економічного зростання нового типу, а також як на мету цього зростання є визначальною рисою нашого часу [4, с. 45–51].

До основних активів людського капіталу належать усі ті елементи, в які зроблено інвестиції, а саме: знання, отримані шляхом загальної освіти, професійної підготовки, самовдосконалення, здоров'я, мотивація, ділові і суспільні риси, володіння економічно значущою інформацією.

У сучасних умовах серед складників людського капіталу слід особливо виділити такий актив, як психологія та інтелектуальна мобільність людини, що становить усвідомлену, морально орієнтовану здатність збирати, аналізувати, використовувати дедалі значніші потоки інформації (інформаційна мобільність) [5, с. 303–307]. Джерела інвестицій у людський капітал подані на рис. 1.

З рисунка видно, що вкладення можуть здійснювати держава (уряд), недержавні суспільні фонди й організації, міжнародні фонди й організації, регіони, освітні заклади, підприємства, сім'ї та окремі громадяни.

У наш час роль держави у цій галузі значна. Держава застосовує і стимулює та примушує членів суспільства до примноження людського капіталу нації. До таких належать обов'язкова для всіх формальна шкільна освіта, обов'язкові медичні профілактичні заходи (наприклад, щеплення) тощо. Держава використовує два дієві способи для стимулювання, водночас держава стимулює приватні інвестиції у людський капітал, причому цей вплив здійснюється за допомогою економічних ринкових заходів. Особливо велика роль держави у двох найважливіших сферах формування людського капіталу – в освіті та охороні здоров'я.

Поряд із цим у формуванні активів людського капіталу зростає роль окремих підприємств. Найчастіше вони стають найефективнішими виробниками цього капіталу, оскільки здійснюють підготовку персоналу відповідно до поточних і перспективних потреб виробництва, а також мають достовірну інформацію про перспективні напрями капіталовкладень у навчання та професійну підготовку. Однак підприєм-

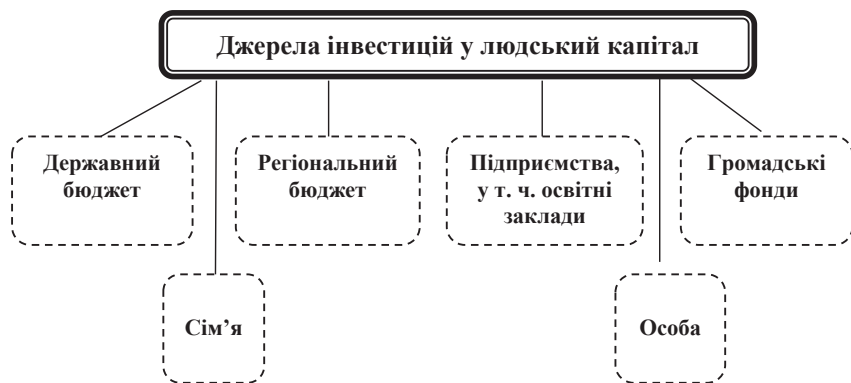

Рис. 1. Схема джерел інвестицій у людський капітал

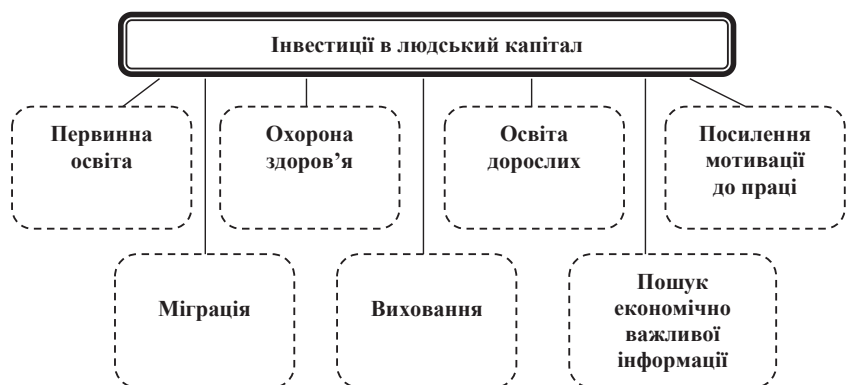

Рис. 2. Інвестиції в людський капітал

Рис. 3. Рівні інвестицій в людський капітал

ствам притаманний прагматичний підхід: вони здійснюють інвестиції в людський капітал лише тоді, коли вони приносять економічну віддачу. Інвестуючи у своїх працівників, підприємства активізують їхню трудову віддачу, підвищують продуктивність праці, скорочують витрати робочого

часу, зміцнюють свою конкурентоспроможність. Кошти вкладаються в організацію професійної підготовки та підвищення кваліфікації тощо.

Одним із важливих аспектів формування людського капіталу є положення про те, що вроджений людський капітал розвивається в результаті усвідомленого інвестування. До таких видів інвестицій належать: освіта, навчання на робочому місці, зміцнення здоров'я тощо. І головне, інвестування в людський капітал – це шлях подолання бідності країни [6, с. 3–9].

Стосовно інвестицій в освіту слід зазначити, що вони підвищують рівень і обсяг знань людини, сприяють формуванню, трансформації і розвитку знань, підвищенню ефективності функціонування соціально-економічних систем. Інформація, знання і навички – вирішальні чинники економічного розвитку, ефективного ринку праці та конкурентоспроможності. Інвестиції у вищу освіту сприяють формуванню у суспільстві прошарку висококваліфікованих фахівців, праця яких має найбільший вплив на темпи економічного зростання.

Інвестування в людський капітал дають значний за обсягом, тривалий за часом та інтегральний за характером економічний і соціальний ефекти. Інвестиції в людський капітал можна класифікувати за такими групами витрат:

- 1) первинна освіта (дошкільна, початкова, середня, професійно-технічна, вища);
- 2) охорона здоров'я в широкому розумінні, включно з усіма витратами, які сприяють продовженню тривалості життя, зміцненню імунітету, фізичної та психічної сили, витривалості людей;
- 3) освіта дорослих, що включає навчання та підвищення кваліфікації на виробництві, самовдосконалення, додаткову освіту тощо;
- 4) посилення мотивації працівників до підвищення якості своєї праці;
- 5) міграція працівників та їхніх сімей з метою поліпшення умов працевлаштування;
- 6) виховання гуманітарних складників людського капіталу, що включає вміння підтримувати нормальні стосунки, налагоджувати ділові контакти, політичну та соціальну лояльність, відповідальність людини, її корпоративність, моральність, ціннісні орієнтації;
- 7) пошук економічно важливої інформації [1, с. 11–14].

Схематично це зображено на рис. 2. Залежно від масштабності інвестицій у людський капітал можна виділити кілька рівнів (див. рис. 3). При цьому всі рівні тісно взаємопов'язані та взаємозалежні, оскільки сукупність інвестицій в людський капітал нижчого рівня становить вищий рівень людського капіталу. Ступінь розвитку людського капіталу на вищих рівнях, у свою чергу, зумовлює можливості його вдосконалення на нижчих рівнях.

Головна складність кількісної оцінки інвестування в людський капітал полягає в тому, що значна частина вкладень у його розвиток має нематеріальний характер, їх вартість оцінити неможливо. Так, окрім грошових витрат на навчання, охорону здоров'я, підвищення кваліфікації, нарощення людського капіталу вимагає щонайменше

крупіткої праці самого носія цього виду капіталу – людини. Слід також пам'ятати, що в результаті нарощування людського капіталу отримується інтегральний соціальний ефект, від якого виграє не лише конкретна людина, а й суспільство та економіка загалом.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Людський капітал формується за рахунок інвестицій у підвищення рівня і якості життя населення, що передбачає здійснення фінансових витрат на освіту, науку, виховання, охорону здоров'я, розвиток підприємницьких здібностей, економічну і соціальну безпеку, свободу, культуру тощо.

Отже, людський капітал має залучатися до інноваційного процесу на етапі свого формування як об'єкта, так і суб'єкта процесу навчання. Останнє зумовлено тим, що сучасні фахівці з вищою освітою мають постійно свідомо протягом свого трудового життя планувати та отримувати необхідні знання шляхом формальної та неформальної освіти. Інноваційність процесу навчання має полягати у застосуванні інноваційних педагогічних, організаційно-економічних та інформаційно-комунікаційних технологій з метою формування фахівця інноваційного типу.

Список використаних джерел:

1. Гізело О.І. Інвестиції в людський капітал як умова соціального розвитку України / О.І. Гізело // Ринок праці та зайнятість населення. 2015. № 1. С. 11–14.
2. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / О.А. Грішнова. К.: Знання, 2001. 254 с.
3. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / А.М. Колот, О.О. Герасименко та ін.; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. К.: КНЕУ, 2009. 711 с.
4. Захарова О. Розвиток теорії інвестування у людський капітал // Україна: аспекти праці. 2012. № 3. С. 45–51.
5. Заярна Н.М. Теоретичні підходи до визначення поняття інвестицій у людський капітал / Н.М. Заярна, М.І. Попович // Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.4. С. 303–307.
6. Левченко О.М. Людський капітал як чинник інноваційного розвитку національної економіки України / О.М. Левченко, Д.Д. Плинокос, О.В. Ткачук // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2015. № 5. С. 3–9.
7. Мельничук Д.П. Людський капітал: пріоритети модернізації суспільства у контексті поліпшення якості життя населення: монографія / Д.П. Мельничук. Житомир: Полісся, 2015. 564 с.
8. Прушківська Е.В. Людський капітал: проблеми та перспективи / Е.В. Прушківська, А.В. Переверзева // Економічний вісник Національного гірничого університету. 2007. № 3. С. 17–24.

ИНВЕСТИЦИОННЫЙ КОНТЕКСТ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА

Аннотация. В статье исследованы теоретические проблемы развития человеческого капитала. Определены особенности социально-экономических аспектов формирования человеческого капитала в современных условиях.

Ключевые слова: человеческий капитал, инвестиции, инвестирование, инвестиционное обеспечение, уровни инвестиций.

INVESTMENT CONTEXT OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF HUMAN CAPITAL

Summary. In the article investigated the theoretical problems of human capital development. The specific features of socio-economic aspects of the formation of human capital in modern conditions are determined.

Key words: human capital, investments, investing, investment support, investment levels.